

**2nd INTERNATIONAL
CONGRESS ON
CHILDREN'S STUDIES
December 01-02, 2021
Ankara / TURKEY**

**THE PROCEEDINGS
BOOK**

EDITED BY

**Assist. Prof. Dr. Sait
YILDIRIM**

www.izdas.org/child

ISBN: 978-625-7464-61-1

**2nd INTERNATIONAL CONGRESS ON
CHILDREN'S STUDIES
December 01-02, 2021
Ankara / TURKEY**

THE PROCEEDINGS BOOK

EDITOR

Assist. Prof. Dr. Sait YILDIRIM

All rights of this book belong to IKSAD. Without permission can't be duplicate or copied.

Authors are responsible both ethically and juridically

IKSAD Publications – 2021 ©

Issued: 13.12.2021

ISBN: 978-625-7464-61-1

Bu Kitabın Tüm Hakları IKSAD Yayınevi'ne aittir.
Yazarlar etik ve hukuki olarak eserlerden sorumludurlar.

IKSAD Yayınevi – 2021 ©

Yayın Tarihi: 13.12.2021

ISBN: 978-625-7464-61-1

CONGRESS ID

CONGRESS TITLE

2nd INTERNATIONAL CONGRESS ON CHILDREN'S STUDIES

DATE and PLACE

December 01-02, 2021 / Ankara, TURKEY

ORGANIZATION

IKSAD GLOBAL

iksadinstitute.org

iksad.org.tr

iksadyayinevi.org

ORGANIZING COMMITTEE

Mustafa TALAS

Mustafa Latif EMEK

Mahire Hüseynova

Elvan Caferov

Gönül EDEŞLER

Neslihan BALCI

NUMBER of ACCEPTED PAPERS – 48

NUMBER of REJECTED PAPERS - 13

PARTICIPANTS COUNTRY

Turkey-45, Philippines-1, Kyrgyzstan-1, Azerbaijan-1

***Double blinded evaluation proces**

2nd INTERNATIONAL CONGRESS ON CHILDREN'S STUDIES

December 01-02, 2021 / Ankara, Turkey

(THE PROCEEDINGS BOOK)

www.izdas.org/child

İSLÂM PEYGAMBERİ VE ÇOCUKLAR¹

Dr. Öğretim Üyesi Recep ERTUĞAY

Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Hadis Anabilim Dalı

ORCID: 0000-0001-7289-0338

Özet

Çocukların sevgi ve güvenini kazanma ve onlara yetişkin bir insan seviyesinde değer verip ilgi gösterme, Hz Peygamber'in iletişimindeki ana unsurdur. O, çocuklara saygın bir birey ve toplumun değerli bir üyesi olduklarını her vesile ile göstermiştir. Namaz kılıyor, hutbe îrâd ediyor olsa dahi çocuklardan şefkatini esirgememiş 'sonra' diyerek ertelememiştir. Allah her varlığa kendini koruyabilmesi için bir savunma mekanizması vermiştir. Çocuk için bu mekanizmalar henüz gelişmemiştir o nedenle özel himâyeye görmesi şefkatle korunması gerekmektedir. Kız çocukları erkek çocuklarına göre daha naif ve daha narindir. O nedenle hadislerde kız çocuklarının himâyesine ayrıca ehemmiyet gösterilmiştir. Hz. Peygamber uygulamalarıyla çocukların dünyasına girmeyi, onların diliyle konuşup problemlerini çözmeyi, akran olup mutluluklarını paylaşmayı öğütlemiştir. Rasûlullâh çocuklara, onların hoşlarına gidecek künyelerle seslenmiş, şakalaşarak değer vermiş, kucağına alıp, omuzuna yükseltmiş, sırtında taşımış, özel hitaplarla iltifatlarla çocukları mesrûr etmiştir. Yapılan araştırmalarda çocuklar ve gençlerin kendilerine sevgi ilgi ve şefkat gösteren aile bireyleri ile birlikte olmaktan hoşlandıkları ve onlarla özdeşlik kurdukları ifade edilmektedir. Aile büyüklerine düşen, özdeşlik kurulan olabilmek ve olumlu örnekler sergilemektir. Çocuk özdeşlik kurduğu kişiye değer vermekte ve onu rol model olarak benimsemektedir. Özdeşleşme nasıl gerçekleşecektir? Bunun için bir örneğe ihtiyaç vardır. O örnek Hz. Muhammed Mustafa Sallahü Aleyhi ve Sellemdir. Hz. Peygamber'in eşsiz şefkati ve tavsiyeleri hadisleri aracılığı ile bize ulaşmıştır. Bu tebliğde bu hadislere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: İslâm, Hz. Muhammed, Sünnet, Hadis, Çocuk

THE PROPHET OF ISLAM AND THE CHILDREN

Abstract

Gaining the love and trust of children and caring for them at an adult level are the main elements of the Prophet's communication. He has shown children on every occasion that they are respected individuals and valuable members of society. Even if he was praying and giving a sermon, he did not withhold his affection from the children, and did not delay it by saying "later". Allah has given every creature a defense mechanism to protect itself. For the child, these mechanisms are not yet developed, so they should receive special care and be protected with compassion. Girls are more naive and more delicate than boys. For this reason, special importance is given to the protection of girls in the hadiths. Hz. The Prophet advised to enter the world of children, to speak their language and solve their problems, to be peers and share their happiness. The Messenger of Allah called the children with tags that would please them, jokingly valued them, took them in his arms, raised them on his shoulders, carried them on his back, and made the children happy with special addresses and compliments.

¹ Bu tebliğ, 2017 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlanmış olan "Hz. Peygamber'in Sünnetinde Şefkat" isimli doktora tezimizden üretilmiştir.

Hız. The Prophet loved children, treated them with compassion, wanted them to be treated with compassion, and praised mothers who were fond of their children by showing them as an example. Studies have shown that children and young people like to be with family members who show them love, care and affection, and they identify with them. It is the duty of the elders of the family to be identified and to set positive examples. The child values the person with whom he/she identifies and adopts him/her as a role model. How will identification take place? An example is needed for this. That example is Mr. Muhammad Mustafa is Allahu Aleyhi and Sallam. Hız. The Prophet was right next to us with his unique compassion, advice, practices and hadiths. These hadiths will be included in this paper.

Keywords: Islam, Hız. Muhammad, Sunnah, Hadith, Child

Giriş

Çocuklar bu dünyada Yüce Allah'ın bir lütfü, hayatın süsü, evin neşesi, gelecek umudu ve en önemli mutluluk kaynağıdır. Çocuksuz bir ev susuz kalmış meyvesiz bir ağaca benzer; cansız, solgun ve donuktur. Hayat'ın neşesi çocuklarla, çocukların neşesi sevgi ve şefkatlemdir. Bir bitkinin büyümesi, gelişmesi, çiçek açması, güneş, hava, su ve toprak gibi elemanlara bağlı olduğu gibi, çocuğun gelişmesi de sevgi ve şefkate bağlıdır. Bu sebeple çocuğun öncelikle sevgi ve şefkate ihtiyacı vardır.²

Çocuğa özellikle ilk yaşlarda düzenli ve tutarlı olarak gösterilen ilgi ve sevgi, çocuğun gelişiminde hava gibi su gibi değerlidir. Eğer bir çocuk küçük yaşlardan itibaren, sevgi ve şefkat göremiyorsa; ileride kendine zarar verici davranışlar sergilemek dâhil olmak üzere, çeşitli ruhsal sorunlar için ciddi bir risk altına girmiş demektir. İlgi sevgi ve şefkatin yetersiz oluşundan ya da hiç olmayışından dolayı çocuk; konuşmayı dahi tam olarak öğrenemez, hem kendi ihtiyaçlarını giderme düzeyinde hem de akademik alanda akranlarını hep arkadan takip eder. Şefkatten mahrum kalmış çocuk, duygu açısından gerilik yaşar, mutlu bir yüzü üzgün bir yüzden ayırmakta zorlanır ve sosyal ortamlarda çekingen davranır.³ Kimlik ve kişiliğin oluşumunda çocukluk devresi,⁴ çocukluk devresinde de şefkat inkâr edilemez önemdedir. Bu devrede, şefkatten mahrum kalmış çocuklar, ileride telafisi mümkün olmayan olumsuzluklara maruz kalmanın ötesinde, bir kısım olumsuzlukların da faili olabilirler. Çocukluk yıllarının ilk dönemleri, beynin travmaya karşı en duyarlı olduğu dönemdir. Bu yıllarda yaşanabilecek olumsuz davranışlar çocuğun ileriki yıllarda kişisel kontrolü düşük ve öfkeye meyilli bir hâle gelmesine sebep olabilir.⁵

Şiddetten en belirgin etkilenen toplum kesimleri şüphesiz çocuklardır. İstismara açık olmaları dolayısıyla bir taraftan şiddetin mağdurları iken diğer taraftan da gördüklerini taklit etme eğilimleri nedeni ile bugün nesnesi oldukları şiddetin yarın öznesi olarak toplumda etkin konuma yükseleceklerdir. Çocuklar, etkilenen ve ileride etkileyen olmaları hasebiyle üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir kesimdir. Çocuk nefreti de sevebilir, şefkati de sevebilir. Şefkat görürse şefkati, nefret görürse nefreti sevecek ve sevdiğini eyleme dönüştürecektir. Mikelanj fenomeni diye adlandırılan olgu, bir heykeltıraşın taşı yontması gibi birbirini seven ve aynı evde oturan insanların birbirlerini etkilediklerini göstermektedir.

² Faruk Bayraktar, *İslâm Eğitiminde Öğretmen Öğrenci Münâsebetleri*, MİFAV., Yay., İstanbul 1983, 127.

³ Feyza Bağlan,, Kemal Sayar, *Koruyucu Psikoloji Çocuk Eğitiminde Duygusal Rehberlik*, Timaş Yay., İstanbul 2014, 251-254.

⁴ Fatih Menderes Bilgili, *Çocuğun Din Eğitimi ve Karşılaşılan Güçlükler*, Beyan Yay., İstanbul 2005, 13.

⁵ Bağlan, Sayar, 113, 254.

Kişi hiç farkında olmadan karşı tarafın üzerinde sevgi oluşturarak kendini kopyalatır. Beynindeki networkta yol yaparak kalıcı hâle gelir. Birbirini seven, birbirine yakın olmuş iki kişinin zevkleri ve konuşmaları da aynı olur.⁶

Sevgi, insanları birbirine yakınlaraştırır görünmez bağ denilebilen bir duygudur. Nasıl ki atomun içinde nötron, proton ve elektron varsa ve bunları birbirine bağlayan şey çekim kuvveti ise canlılar arasında çekimi sağlayan şey de sevgi duygusudur. Eskilerin ‘kuvve-i câzibe’ dedikleri şeydir bu.⁷ Yapılan araştırmalarda çocuklar ve gençlerin kendilerine sevgi, ilgi ve şefkat gösteren aile bireyleri ile birlikte olmaktan hoşlandıkları ve onlarla özdeşlik kurdukları ifade edilmektedir.⁸ Aile büyüklerine düşen, özdeşlik kurulan olabilmek ve olumlu örnekler sergilemektir. Çocuk özdeşlik kurduğu kişiye değer vermektedir. Özdeşleşme nasıl gerçekleşecektir? Bir aile büyüğünün çocuk üzerinde etkileyici olabilirliği özdeş olabilirliği ile doğru orantılıdır. Özdeşleşmeyi etkileyen faktörlerin başında da sevgi ve şefkat gelmektedir.

Bilinmelidir ki çocukların sağlıklı bir fert olmalarında maddî imkânlar sunulmasından daha önemli olan ailenin onlara vereceği manevî destektir. Bu sebeple sevgiden mahrum büyüyen bireylerin hem kendileriyle hem de toplumlarıyla barışık olmadıkları yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Dolayısıyla çocukların rûhî ve ahlâkî bakımdan kusurlu olmaları istenmiyor, suça meyilli olmaktan kurtarmak faydalı bireyler olarak yetiştirmek isteniyorsa; onlar, sevgi ve şefkatle devamlı kucaklanmalıdır. Ailede sevgi ve şefkatle büyüyen çocukların hayatın her alanında başarı şanslarının daha yüksek olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır. Anne babaların evlerdeki en önemli meşgaleleri çocuklarıdır.⁹

Günümüzde ebeveynler ne iş yaparlarsa yapsınlar sürekli bir telaş içinde oluyorlar. Meşguliyetleri arttıkça tahammülleri azalıyor. Yaptıkları hatalar yüzünden çocuklarını sert biçimde cezalandırıyor ve katı davranıyorlar. Ebeveynlerin kendi davranışlarını kontrol etmeleri, çocuklarına vakit ayırmaları ve çocuklarıyla sakince konuşabilmeleri gerekiyor. Aksi halde çocuklara öfkeli olmaktan başka bir davranış modeli öğretmezler.¹⁰

Çocuklara yaklaşım özelinde insanlığın, Hz. Peygamber’den öğrenecekleri çok şey bulunmaktadır. Hz. Peygamber eşsiz şefkati, tavsiye ve uygulamaları ile yanı başımızda yer almıştır. Masum ve temiz yaradılışlı, inanmaya hazır insan yavrusunun ana baba modeline göre bir dini kişilik geliştireceği, Onun bu konudaki öğretisinin esasını oluşturur. Çocukların sevgi ve güvenini kazanma ve onlara yetişkin bir insan seviyesinde değer verip ilgi gösterme, Hz. Peygamber’in iletişimindeki ana unsurdur.¹¹ Hz. Peygamber, özelde yakın çevresine, genelde bütün çocuklara karşı şefkat hisleriyle doluydu. Onları çok sever, öper, okşar ve bütün ashabına, çocukları sevmeyi, onlara şefkatle muamele etmeyi tavsiye ederdi.¹²

⁶ Nevzat Tarhan, *Toplum Psikolojisi Sosyal Şizofreniden Toplumsal Empatiye*, Timaş Yay., İstanbul 2013, 57.

⁷ Nevzat Tarhan, *Duyguların Psikolojisi*, Timaş Yay., İstanbul 2013, 159.

⁸ M. Akif Kılavuz, “Ergenlerde Özdeşleşme ve Din Eğitimi” *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2002, 221.

⁹ İbrahim Hakkı Aydın, Eyüp Bekiryazıcı, *İslâm Ahlâkî Esasları ve Felsefesi*, Yenda Yay., İstanbul 2011, 277.

¹⁰ Bağlan Sayar, 17.

¹¹ Hayati Hökelekli, *İslâm Psikolojisi Yazıları*, Dem, Yay., İstanbul 2012, 293.

¹² Yaşar Kandemir, İsmail Lütfi Çakan, Raşit Küçük, *Riyâzü’s-Salihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, Erkam Yay., İstanbul 2004. II, 182.

1. Hz. Peygabmer Çocuklara Değer Verirdi.

Kur'an'ın ifadesi ile çocuklar göz aydınlığımızdır.¹³ Yüce kitabımızın bir babanın evladına duyduğu sevgiyi, çektiği hasret ve ıstırabı müstakil bir sûre olarak zikretmesi¹⁴ ve Allahü Teâlâ'nın, vefat eden oğlu nedeni ile hüznülenen elçisine tesellide bulunması,¹⁵ çocuklara şefkat açısından üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken hatırlatmalardır. Kur'an-ı Kerim'de çocuklara yapılan hitaplarda ismi tasgîr kalıplarının ve 'himâye etme,' 'sahip olma,' 'kendinden bir parça sayma' gibi şefkat tonlarıyla yüklü olan iyelik zamirinin eklenmesi ile 'küçüğüm,' 'miniğim,' 'yavrucuğum,' 'bebeğim,' 'kızım,' 'oğlum,'¹⁶ ifadelerinin tercih edilmesi, daha iletişimin başında üslup olarak şefkatin öne çıkarıldığı bir göstergesidir. Kur'an'la beslenen ve beslenmenin yöntemini bize gösteren Hz. Peygamber de aynı minval üzere, çocuklara; 'yavrucuğum',¹⁷ 'cennet çiçeklerim'¹⁸ ifadelerini tercih etmiş, kızı Fatıma için "Fâtıma benim bir parçamdır..."¹⁹ İfadesini kullanmıştır.

Hz. Peygamber, çocuklara saygın bir kişilik ve toplumun değerli bir üyesi olduklarını her vesile ile göstermiştir. Bir hutbe esnasında torunları Hasan ile Hüseyin'in mescide girip kendisine doğru gelmeleri karşısında ilgisiz kalmamış, cemaatin şaşkın bakışları arasında hutbeyi yarıda keserek minberden inmiş, torunlarını öpüp koklamış ve iki yavruyu kucaklayıp, tekrar minbere çıkıp şöyle demişti: "Allah, 'Mallarınız ve çocuklarınız imtihan vesilesidir.'²⁰ derken ne kadar doğru söylemiş! Şu iki yavrunun düşe kalka yürüyüşünü görünce dayanamadım da sözümü keserek onları kucağıma aldım."²¹

Rasûlullâh, çocuklar nedeni ile namazı uzatmış veya kısa tutmuştur. Enes b. Mâlik anlatıyor: Hz. Peygamber secdede idi. Torunları gelip sırtına çıktılar, onlar ininceye kadar secdeden kalkmadı. Orada bulunanlar; "Ey Allah'ın Rasûlü bu namazda secdeyi uzun tuttunuz. Artık secdeleri böyle mi yapacağız? Vahiy mi geldi?" diye sordular. Hz. Peygamber; "Hayır, torunlarım sırtıma çıkmıştı onların inmesini bekledim"²² dedi.

Günümüzde bir çocuğa çoğu kere söz hakkı verilmez konuştukları kale alınmazken, çocuk için hutbeye ara vermek, namazı kısaltmak/uzatmak ne kadar anlamlıdır. Çocuğu dikkate almamak en büyük şefkatsizliktir. Zira şefkatin kapsamı; çocuklara hak ettikleri itibarı göstermeyi zorunlu kılmaktadır.

¹³ 25. Furkân: 74; 28. Kasas: 9.

¹⁴ İsa Atıcı, "Hak Sahibi Bir Birey Olarak Çocuk", Hz. Peygamber ve İnsan Yetiştirme Düzeni, DİB. Yay., Ankara 2015, 144.

¹⁵ 108. Kevser: 1-3.

¹⁶ 2. Bakara: 132; 11. Hûd: 42, 78; 12. Yûsuf: 5, 67, 87; 14. İbrahîm: 35; 19. Meryem: 42-45; 28. Kasas: 27; 31. Lokmân: 13, 16, 17; 37. Sâffât: 102.

¹⁷ Tirmîzî, İstizân, 10, Cuma, 60, İlim, 16; İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd, el-Kazvîni, *Sünenü İbn Mâce*, thk., Muhammed b. Sâlih Râcî, Beytü'l-Efkârî'd-Düveliyeye, Riyâd tsz, İkâme, 174.

¹⁸ Süleyman b. Ahmed b. Eyyûb Ebu'l-Kasım et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, thk., Hamdî b. Abdu'l-Mecîd, es-Silefî, Mektebetü İbn Teymiye, Kahire tsz, II, 221.

¹⁹ " وَفَاطِمَةَ بِنْتِ مُحَمَّدٍ مُضَعَّةً مِنِّي " Buhârî, Fezâilü's- Sahâbe, 12, 29, Nikâh, 110; Müslim, Fedâilü's- Sahâbe, 93-94.

²⁰ 8. Enfâl: 28.

²¹ Ebû İsa Muhammed b. İsa, et- Tirmîzî, *Sünenü't-Tirmîzî*, thk., Beşşâr b. Avvâd, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, Beyrut 1996, Menâkip, 30; Ebû Abdirrahman b. Şuayb en- Nesâî, *Sünenü'n-Nesâî*, thk., Çağrı Yay., İstanbul 1981, Cuma, 30.

²² Nesâî, İftitâh 83; Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh el- Hâkim, en-Neysâbü'rî, *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, Dâru'l-Harameyn, yy, 1999. III, 197.

Rasûlullâh, çocuklarla karşılaştığında onlara selam vererek,²³ saygın bir kişilik ve toplumun değerli bir üyesi oldukları duygusunu tattırmıştır. Aynı kapsamda hasta çocuklara geçmiş olsun ziyaretine,²⁴ çok sevdiği kuşunun ölümüne üzülen Umeyr'e taziyeye gitmiş,²⁵ savaş dönüşü, kendisini karşılamaya gelenler arasından çocuklara özel ilgi göstererek, şehre girişini onların refakatinde gerçekleştirmiştir.²⁶ Çocukların hatırlarını sorması²⁷ görüşlerine değer vermesi,²⁸ Yahudi bir çocuğu, tıpkı bir yetişkin gibi dine davet etmesi,²⁹ çocuklara özel duâlar etmesi³⁰ ve onlara sır vermesi,³¹ geleceğin teminatı olan yavruların varlıklarına biçtiği değeri açıkça ortaya koymaktadır.³²

Rasûlullâh, ikrama sağ tarafındakilerden başlardı. Bir defasında sağında bir çocuk solunda yaşları kemale ermiş büyükler vardı. Bu sebeple ikramda büyükleri öne almayı arzu etti. Sağındaki çocuğa; *"Müsaade edersen büyüklerden başlayayım diyerek"*³³ onu onurlandırdı. Çocuk, nasibinden vazgeçecek gibi değildi. Bunun üzerine Hz. Peygamber ikrama çocuktan başladı. Bu durum, bir çocuğa değer vermenin güzel bir örneği olarak sürekli hatırlanmalı ve çocuklarla ilişkilerde ilke edinilmelidir.

2. Hz. Peygamber'in Kız Çocuklarını Himayesi

Hadislerde kız çocuklarının himâyesine ayrıca ehemmiyet gösterilmiştir. Allah her varlığa kendini koruyabilmesi için bir savunma mekanizması vermiştir. Çocuk için bu mekanizmalar henüz gelişmemiştir o nedenle özel himâyeye görmesi şefkatle korunması gerekmektedir.³⁴ Kız çocukları erkek çocuklarına göre daha naif ve daha narindir. Dahası Mekke toplumu kız çocuklarını diri diri toprağa gömecek kadar haddi aşmıştır.³⁵ Mekke Toplumunun kız çocukları açısından olumsuz olan yaklaşımının kırılması ve kız çocuklarının hassas mizaçları özel bir özeni gerekli kılmıştır. Bu sebepten olsa gerek, çocuklar içinde kız çocuklarının üzerine daha titrendiğini görüyoruz.

Allahü Teâlâ, Kur'ân'ı Kerim'de kız çocuklarını erkeklerden önce zikretmiş,³⁶ Hz. Peygamber de birçok hadisinde onlara özel vurgular yapmıştır.³⁷

²³ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *el-Câmiu'l-Müsnedü's-Sahîhu'l-Buhârî*, Çağrı Yay., İstanbul 1981, Fedâilu's-Sahâbe, 22; Tirmîzî, Menâkıb, 9.

²⁴ Buhârî Merdâ 9.

²⁵ Tirmîzî, Birr, 56.

²⁶ Buhârî, Libâs, 99; Müslim, Ebu'l-Hüseyin b. el- el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Nisâbüri, *Sahîhu Müslim*, thk., Halil, Memûn Şeyhâ, Dâru'l-Marife, Lübnan 2005, Fedâilu's-Sahâbe, 66.

²⁷ Buhârî, Edeb, 81.

²⁸ Tirmîzî, Ahkâm, 21.

²⁹ Buhârî, Merdâ, 11.

³⁰ Buhârî, Cihâd, 188; Müslim, Fedâilu's-Sahâbe, 143.

³¹ Müslim, Fedâilu's-Sahâbe, 68, 146.

³² Mehmet Görmez, Özafşar, Mehmet Emin, Ünal, İsmail Hakkı, Erul, Bünyamin, Martı, Huriye, Demir, Mahmut, *Hadislerle İslâm, Hadislerin Hadislerle Yorumu*, DİB Yay., Ankara 2014, IV, 146.

³³ Müslim, Eşribe, 127.

³⁴ Yaşar Yiğit, *Peygamber ve Hoşgörü*, DİB. Yay., Ankara 2010, 83.

³⁵ *"Onlardan birine kız çocuğu müjdesi verildiği zaman içi gamla dolar ve yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen kötü haber yüzünden halktan gizlenmeye çalışır; onu küçümsenme duyguları içinde tutsun mu, yoksa toprağa mı gömsün!"* 16. Nahl: 58, 59; 43. Zuhrûf, 17.

³⁶ *"Dilediğine kız çocuk, dilediğine erkek çocuk verir ..."* 42. Şûra: 45, 46.

³⁷ Buhârî, Zekât, 9; Müslim, Birr, 147; İbn Mâce, Edeb, 313.

Ebû Saîd el-Hudrî'nin naklettiğine göre, Rasûlullâh, şöyle buyurmuştur: “Kim üç kız çocuğunun geçimini üstlenir, onları terbiye edip evlendirir ve onlara güzel davranırsa, ona cennet vardır.”³⁸ Kız çocuklarının horlanıp cephe alındığı bir toplumda o, içeri giren kızına ayağa kalkan ve 'babasının annesi' iltifatıyla taltifte bulunan³⁹ kız evladının, yetiştirenini cennete taşıyacağını beyan edendir. Hz. Âişe, Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu naklediyor: “Her kim kız çocukları sebebiyle sıkıntı çekerse o kızlar onun için cehennem ateşine siper olur.”⁴⁰

Ebû Katâde aktarıyor: “Rasûlullâh, kızı Zeyneb'in kerimesi olan torunu Ümâme'yi omuzunda taşıdığı halde halka namaz kıldırırdı. Secdeye varınca çocuğu (yana) bırakır, kıyâm için doğrulunca tekrar omzuna alırdı.”⁴¹ Böylece o, kız çocuklarını toprağa gömülmeğe alıp, omuza yükseltilecek bir değer ve şeref olduğunu göstermekteydi.

3. Hz. Peygamber'in Çocukların Oyunlarına İştiraki

Çocukların dünyası oyundur. Oyun çoğu kere tek başına olmadığı gibi seyircisiz de olmaz. Bu nedenle çocuklara oyun odaları tahsis edip istediği her oyuncuğu almak ve onu oyuncakları ile baş başa bırakmak çözüm değildir. Oyununu fark etmek, onunla oynamak, oyununu izleyerek başarısını paylaşmak gerekmektedir.⁴²

Anne babanın çocuklarına karşı sorumlulukları arasında çocukların manevî gıdasını vermeleri, kişilik gelişimi ve içinde yaşadığı toplumda sorumluluk alma açısından önceliklidir. Manevî gıdadan kastımız, sevgi ve şefkattir. Bir çocuğun en mutlu anı annesinin ya da babasının, kendisini kucağına alarak sevip okşadığı ya da onun oyununa ortak olduğu andır.⁴³

Hz. Peygamber uygulamalarıyla çocukların dünyasına girmeyi, onların diliyle konuşup problemlerini çözmeyi, akran olup mutluluklarını paylaşmayı öğütlemiştir. Her fırsatta çocuklara sevgisini belli ederek, onlara uzak duran cahiliye toplumunun kemikleşmiş hastalıklarını tedâvi etmiştir. Zaman zaman çocukların oyunlarına katılarak hallerini hoş etmek istemiştir.

Rasûlullâh çocuklara, onların hoşlarına gidecek künyelerle seslenmiş, şakalaşarak değer vermiş,⁴⁴ kucağına alıp, omzuna yükseltmiş, sırtında taşımış,⁴⁵ yanında bulunan Enes'i “Nasılsın iki kulaklı?”⁴⁶ hitaplarıyla mesrûr etmiştir. Bir defasında torunlarını dört el pozisyonunda sırtında taşıyarak devcilik oyunu oynuyordu, olaya şahid olan bir sahâbî, çocuklara; “Ne güzel bir bineğe binmişsiniz.” dedi.

³⁸ Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as es-Sicistânî, *Sünenü Ebî Dâvûd*, thk. Muhammed Nasiruddin Elbânî, Dâr'u İbnü'l-Hazm, Beyrut 2005, Edeb, 120-121; Tirmîzî, *Birr*, 13; “... مَنْ عَالَ ثَلَاثَ بَنَاتٍ فَأَبَاهُنَّ وَرَجَمَهُنَّ وَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ فَلَهُ الْجَنَّةُ” “... Ahmed Muhammed b. Hanbel, *Müsnedü Ahmed b. Hanbel*, thk, Şuayb el-Arnaûdî, Âdil Mürşid, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 195-1416, XVIII; 413.

³⁹ Buhârî, Edeb, 143,145; Ebû Dâvûd, Edeb, 143-144, Tirmîzî, *Menâkıb*, 60.

⁴⁰ Buhârî, *Zekât*; 10.

⁴¹ Buhârî, *Salât*: 106, Edeb, 18; Müslim, *Mesâcid*: 41; Ebû Dâvud, *Salât*, 169; Nesâî, *Mesâcid*, 19.

⁴² Saffet Köse, *Genetiği ile Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*, Mehir Vakıf Yay., Konya 2015, 407.

⁴³ Tahsin Görgün, Cafer Sadık, Aliye Yaran, Enver Uysal, *İslâm Ahlâk Esasları*, ANÜ, Yay., Eskişehir 2015, 33.

⁴³ Hökeleki, *İslâm Psikolojisi Yazıları*, 140.

⁴⁴ Buhârî, *Fedâilü's-Sahâbe*, 22; Tirmîzî, *Menâkıb*, 9.

⁴⁵ Buhârî *İlim*, 18; “... فَحَمَلَ أَحَدًا بَيْنَ يَدَيْهِ وَالْآخَرَ خَلْفَهُ حَتَّىٰ خَلْنَا الْمَدِينَةَ...” Müslim, *Fedâilü's-Sahâbe*, 67.

⁴⁶ “... يَا ذَا الْأُذُنَيْنِ...” Tirmîzî, *Menâkıb*, 84.

Rasûlullâh şöyle buyurdu: “*O da ne güzel süvaridir.*”⁴⁷ Yine torunları Hasan ve Hüseyin’i ellerinden tutup göğsüne tırmandırmış sonra öpüp şöyle duâ etmişti. “*Allah’ım bunları sev, çünkü ben onları seviyorum.*”⁴⁸

O, omzunda bazen kız bazen erkek torunlarıyla namaz kılmış,⁴⁹ cemaate namaz kıldırması,⁵⁰ cuma hutbesi vermiştir.⁵¹ Namaz kılınırken safların arasında çocukların oynamasını teşvik ederek,⁵² ibadet esnasında dahi oyun oynamalarına fırsat verme şefkatini göstermiştir. Namaz kıldırıldığı esnada sırtına çıkararak oyun oynayan çocuğun keyfini bozmamak için secdeyi uzun tutması ne kadar güzel bir örnektir. Bir taraftan çocuğun oyununa iştirak ederken bir taraftan da çocuğu namaza adapte ettirmiştir. Çocukların mescitle ve namazla iç içe olmaları hali, mescit müdavimi çocukların sayısını artırarak saf oluşturacak düzeye yükseltmiştir. Bu durum çocukların toplumdan tecrit edilmediğinin de bir göstergesidir.⁵³

4. Hz. Peygamberin Anne Çocuk Birlikteliğine Hassasiyeti

Hz. Peygamber’in, anne çocuk birlikteliğinin sağlanması hususunda da özenli olduğunu fark ediyoruz. Ebû Katâde’den gelen bir rivâyette Rasûlullâh şöyle buyuruyor: “*Ben, uzatmayı arzu ederek namaza dururum da, bir çocuğun ağlamasını işitir, onun annesine güçlük çıkarıp üzmetten hoşlanmadığım için, namazı kısa keserim.*”⁵⁴

Cemaatin arka saflarında yer alan kadınlardan birinin çocuğunun ağlamasının, Peygamber Efendimizin namazı kısa tutmasına sebep olması, Hz. Peygamber’in ne kadar hassas olduğunu, çocuğun anneye buluşmasına namazda dahi ehemmiyet gösterdiğini, ayrılığı mümkün olan en kısa aralığa indirmediğini görmekteyiz. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin, “*Analık ve çocukluk özel ihtimam ve yardım görmek hakkını haizdir.*” maddesi, yıllar sonra bu uygulamayı hüküm altına almış gibidir.⁵⁵

İnsan kulağı ses kaydedicilerden farklıdır. Ses cihazları bütün sesleri kaydederken insan kulağı ilgi duyduğu sese odaklanır. Ağlama sesine şefkatli bir kulak ilgisiz kalabilir mi? Hele hele bu ses bir çocuğa aitse, Hz. Peygamber’in bu ilgisinin namazda dahi devam ettiğinin bir başka örneğini Ebû Hüreyre naklediyor: “*Rasûlullâh namazdayken, annesinin yanında mescide gelmiş bir çocuğun ağlamasını işitir de kısa bir süre, okuyuverirdi.*”⁵⁶

Bir bebeği hayata bağlayan annedir. “*Anne kucağında büyümek çocuğun hakkıdır.*”⁵⁷ Süt emziren anneye orucu bozma ruhsatı verilmiştir.⁵⁸

⁴⁷ "...وَرَغِمَ الرَّابِ هُو..." Tirmîzî, Menâkıb, 31.

⁴⁸ Buhârî, Libâs, 58.

⁴⁹ Ebû Dâvûd, Salât, 164, 165.

⁵⁰ Müslim, Mesâcid, 43.

⁵¹ "...فَقَنَظَرُ إِلَى هَذَيْنِ الصَّبِيِّينِ يَمْسِيًا وَيَعْتَرُ فَلَمْ أَصْبِرْ حَتَّى قَطَعْتُ حَدِيثِي وَرَفَعْتُهُمَا..." Tirmîzî, Menâkıb, 31, Nesâî, Cuma, 30.

⁵² Buhârî, Ezân, 16; Müslim, Salât, 254.

⁵³ Ebû Dâvûd, Salât, 96.

⁵⁴ "...أُرِيدُ أَنْ أَطُولَ فِيهَا، فَأَسْمَعُ بُكَاءَ الصَّبِيِّ..." Buhârî, Ezân 61, 163.; Ebû Dâvûd, Salât 123; İbn Mâce, İnkâmetü's-Salât, 49.

⁵⁵ UNİCEF, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Erişim Tarihi: 17.08.2016, https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html

⁵⁶ Buhârî, Ezân, 65; Müslim, Salât 37, 187.

⁵⁷ Ebû Dâvûd, Talâk, 34, 35.

⁵⁸ Ebû Dâvud, Savm, 43; Tirmîzî, Savm, 21; Nesâî, Sıyâm, 51, İbn Mâce, Sıyâm, 12.

Bebekle anne arasında ruhsal bir bağ vardır. Annenin kokusu bile çocuk için güven kaynağıdır. Çocuk anneye yakinken kendisini güvende hisseder. Şefkatli yumuşak bir anne kadar çocuğu rahatlatan bir şey yoktur.⁵⁹

Hz. Peygamber çocukları sevmiş, şefkatle davranmış, davranılmasını istemiş ve çocuklarına düşkün anneleri örnek göstermek suretiyle taltif etmiştir.⁶⁰ Bir nevi çocuklar lehine bir durumu oluşturmak için anneler arası bir yarışı teşvik etmiş, anne çocuk birlikteliğini tahkim etme amacıyla şöyle buyurmuştur: “Kocasından dul kalıp da asil ve güzel olduğu hâlde evlenmeyerek, yetimleri ev bark sahibi oluncaya ya da ölünceye kadar kendisini onlar için feda eden, bu uğurda (güneşte çalışmaktan) yanakları kararan/çöken kadın ile ben cennette şu iki parmağım kadar birbirimize yakın olacağız.”⁶¹

Kendisine verilen bir hurmayı tam ağzına atmak üzereyken çocukları isteyince onlara bölüştüren bir anneyi, “Sırf bu hurma sebebiyle Allah onun cennete girmesini kesinleştirmiş ya da bu hurma sayesinde onu cehennemden azat etmiştir.”⁶² hadisi ile müjdelemiştir.

Hadisler, bir taraftan olumlu pekiştirenlerle anne çocuk ilişkisini inşa edip yapılandırırken, bu ilişkiyi bozmak isteyenleri de karşılaştıkları çetin azapla tehdit etmiş, çocukların anne şefkatinden mahrum kalmalarına engel olmak istemiştir. Abdullah b. Amr anlatıyor; bir hanım gelerek "Ey Allah'ın Elçisi! Şu oğluma karnım yuva, göğsüm çeşme, kucağım ise kundak olmuştur. Şimdi ise babası beni boşadı ve çocuğu benden çekip almak istiyor." diye dert yandı. Hz. Peygamber: "Evlenmediğin sürece o öncelikle sana aittir."⁶³ dedi. Bir başka olay üzerine de “Ana ile çocuğu birbirinden ayıranları Cenabı Hak kıyamet gününde bütün sevdiklerinden ayırır.”⁶⁴ buyurdu.

5. Hz. Peygamber’in Çocuklara Müsamahakâr Davranması

Çocuğun hoş karşılanmayan davranışlarını önlemede çocuklarla sakin ve yumuşak bir havada şefkatle konuşmak etkili ve faydalı sonuçlar doğurur.⁶⁵ Hz. Enes şöyle der: Rasûlullâh bir gün beni bir iş için göndermişti. Ben de dışarı çıkıp oyuna kapılmışım. Birden Rasûlullâh arkamda kafamı tutuverdi. Ona baktım gülüyordu. *Ey Enescik! Sana söylediğim yere gittin mi?* dedi. Ben de ‘Evet gidiyorum’ dedim ve bana söylenen yere gittim.⁶⁶ “Allah'a yemin olsun ki, ben kendisine on yıl hizmet ettim. Yaptığım bir işten dolayı, 'Niye böyle yaptın?', yapmadığım bir işten dolayı da, 'Niçin böyle yapmadın?' dediğini hatırlamıyorum.”⁶⁷

Hz. Peygamber çocuk eğitiminde sabırlı ve şiddetten arınmış bir tavır benimsemiş, hizmetine koşturanlara tek bir tokat bile atmamıştır.⁶⁸ Hz. Enes diyor ki “Rasûlullâh Medine'ye geldiğinde sekiz yaşında bir çocuktum.

⁵⁹ Nevzat Tarhan, *Mutluluk Psikolojisi Stresi Mutluluğa Dönüştürmek*, Timaş Yay., İstanbul 2008, 106.

⁶⁰ Buhârî, Nikâh, 12; İbn Mâce, Nikâh, 62; Edeb, 3.

⁶¹ Ebû Dâvûd, Edeb, 120,121.

⁶² Buhârî, Zekât: 10, Edeb, 19; Müslim, Birr, 148; Tirmîzî, Birr, 13.

⁶³ "...لَأَتَّخِذُ بِهٖ مَا لَمْ تَنْكِحِي..." Ebû Dâvûd, Talâk, 34-35.

⁶⁴ "...مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الْوَالِدَةِ وَوَلَدِهَا فَرَّقَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَحَبِّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ..." Tirmîzî, Büyü', 52..

⁶⁵ Bilgili, 141.

⁶⁶ "يَا أَيُّهَا رَسُولَ اللَّهِ... لَمْ تَنْكِحِي... لَمْ تَنْكِحِي... لَمْ تَنْكِحِي..." Ebû Dâvûd, Edeb,1.

⁶⁷ "... مَا قَالَ لِي لَشَيْءٍ لَمْ صَنَعْتُهُ لَمْ صَنَعْتُهُ هَذَا هَكَذَا وَلَا لَشَيْءٍ لَمْ أَصْنَعْهُ لَمْ تَصْنَعْ هَذَا هَكَذَا..." Buhârî, Vesâyâ, 25; Müslim, Fedâil, 51, 53, 54.

⁶⁸ "... مَا رَأَى رَسُولَ اللَّهِ شَيْئًا قَطُّ يَبْدُو..." Müslim, Fedâil, 79; Ebû Dâvûd, Edeb, 4; İbn Mâce, Nikâh, 51.

Annem beni hizmet edeyim diye Rasûlullâh'ın yanına verdi. On sene Rasûlullâh'a hizmet ettim. Beni ne dövdi ne de kötü söz söyledi ve ne de yüzünü ekşitti."⁶⁹

Sütannesi, torunu Hasan'ı Hz. Peygamber'in kucağına vermişti. Çocuk, Hz. Peygamber'in kucağını ıslatınca bu durumdan rahatsız olan sütanne, çocuğun ensesine vurmuş ve çocuğa çıkmıştı. Hz. Peygamber; "*Allah iyiliğini versin (veya Allah sana rahmet etsin) Oğlumun canını acıttın, bir daha öyle yapma; ona nazik davran.*"⁷⁰ sözüyle sütanneyi uyardı. Çocuklara şefkatle davranmak kendi kendilerini kontrol etme, özdenetim yapabilme becerilerini geliştirir. Baskı ve zorlama ile yaptırılanlar istem dışı yapıldığından bir fayda doğurmaz ve süreklilik göstermez. Baskı uygulayan güç sürekli çocukla olamayacağına göre ancak geçici sonuçlar elde edilebilir. Fakat şefkatli davranış, çocukta sorumluluk duygusu geliştirmesine öz denetim kabiliyeti kazanmasına vesile olur. Özdenetim yeteneği, kişinin kuralları bilinçli benimsemesini ve dış uyarılara gerek kalmadan kendi kendine ve içtenlikle bu kurallara uymasını sağlar. Bu durum sürekli, masrafsızdır, mutluluk vericidir.⁷¹

6. Hz. Peygamber Çocuklar Arasında Hak ve Adaletin Gözetilmesini İsterdi

Kutlu Elçi'nin çocuklara yönelik bir uyarısı da adâlettir ve O şöyle buyurur. "*Allah'tan korkun çocuklarınıza adil olun.*"⁷² Ebeveynlerin, sevgi ve şefkate de adil olmaları gerekir. Ana baba elinde olmayarak bazı çocuklarını daha da sevebilirler ama bunu hissettirmemelidirler. Dışa akseden hareketlerde dengeli olmalı, alınan hediyelerden başının okşanmasına kadar davranışlarda eşitlik gösterilmelidir.⁷³ Hz. Peygamber çocuklar arasında adâletsiz bir taksim yapıp birine fazla mal bırakan babaya. "*Beni şahit yapma. Ben adâletsizliğe şahit olmam.*"⁷⁴ diyerek karşı çıkmıştır.

Adâlet, çocuklar arasında dengeyi sağlamak mânâsına gelebileceği gibi, çocuk haklarını göz ardı etmemeyi de gerekli kılar. 'Dünya Çocuk Hakları' diye bir anlayışın henüz bilinmediği bir zamanda Hz. Peygamber dünyaya çocuk haklarını tanıtmıştır. Çocukların da yetişkinler gibi bazı haklara sahip olduğu ve bunlara uyulması gerektiği hususundaki anlayış ve uygulamalar ancak yakın zamanda farkına varılmış bir konudur.⁷⁵

Çocuk haklarının hadislerle tahlilini yapmak çalışmanın konusundan sapma olacaktır. Bununla birlikte bu hakların başında yer alan yaşam hakkına temas etmeden de geçemeyeceğiz. İstatistikler çeşitli sebeplerle daha doğmadan çocukların hayatına son verildiğini göstermektedir. Dünyada sonlandırılan gebeliklerin milyonlarla ifade edildiği bir vakiyedir.⁷⁶

Her ne kadar evlat sahibi olmak insanın vazgeçilmez arzularındansa da, bazen anne ve baba için çocuk, beklenmedik ve hatta istenmedik bir sürpriz olabilir. Ancak şartların olumsuzluğu ve ebeveynin gönülsüzlüğü yüzünden günahsız bir çocuk bedel ödememelidir.

⁶⁹ Buhârî, Edeb, 39; Müslim Fedâil, 51.

⁷⁰ " ... فَأَصَابَ الْبُؤْلُ إِزَارَهُ فَرَحَحْتُ بِيَدِي عَلَى كَتِفَيْهِ فَقَالَ أَوْجَعْتَ ابْنِي أَصْلَحَكَ اللَّهُ أَوْ قَالَ رَجَمَكَ اللَّهُ... " Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, XXXIV, 449.

⁷¹ Muhammed Şevki Aydın, "Eğitimde Bir Motivasyon Olarak Merhamet", *Hz. Peygamber ve Merhamet Eğitimi Sempozyumu*, DİB Yay., Ankara 2011. 17.

⁷² Buhârî, Hibe, 12,13, Şehâdât, 9; Müslim, Hibât, 13; Müslim, Birr, 147; Tirmîzî, Birr, 13.

⁷³ Hökelekli, "Çocuk", 356.

⁷⁴ Müslim, Hibât, 14.

⁷⁵ Hökelekli, *İslâm Psikolojisi Yazıları*, 284.

⁷⁶ Mehmet Özsakarya, Melih Yalçın , vd., "Kadınlar Son Sözü Söyledi Bizim Bedenimiz Bizim Kararımız", *Makine Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Bülten*, Sayı: 273, İzmir 2012, 23.

Bu nedenle Hz. Peygamber,⁷⁷ "...Kim göz göre göre çocuğunu inkâr ederse Allah da onu rahmetinden uzaklaştırır ve gelmiş geçmiş herkesin önünde rezil eder"⁷⁸ buyurur.

Yemeğine ortak olması korkusuyla çocuğun öldürülmesi büyük günahların arasında sayılmaktadır.⁷⁹ Medineli müslümanlar ilk defa kendisiyle Akabe'de buluşup iman ve bağlılıklarına dair biat ettiklerinde, onlardan çocuklarını öldürmemek üzere söz almıştır.⁸⁰ Suçu sabit olan bir annenin cezasını sırf hamile oluşu nedeniyle ertelemiş ve süreyi çocuk sütten kesilme anına kadar uzatmıştır.⁸¹ Allah ve Rasûlu'nun katında, bir çocuğun dünyaya gelişine engel olmanın, haksız yere bir yetişkinin canına kıymaktan farksız olduğu ortadadır.

Süleyman b. Büreyde, babasının şöyle dediğini naklediyor: "Rasûlullâh bir orduya veya bir birliğe kumandan tayin ettiği zaman öncelikle ona Yüce Allah'tan sakınmasını ve beraberindeki müslümanlara iyi davranmasını tavsiye eder ve devamla şöyle derdi: '*Allah yolunda Allah'ın adıyla savaşın! Allah'ı inkâr edenlerle çarpışın! Fakat ganimet malına hıyânet etmeyin. Ölümlere müslu yapmayın! Çocukları öldürmeyin.*'"⁸²

Yaşadığımız çağın sorunlarından birisi de giderek sayıları artan mülteci çocukları ve sokak çocuklarıdır. Hırsların ve çıkar savaşlarının ve aile içi anlaşmazlıkların kurbanı olan; ilgiden, sevgiden, temizlikten, sağlıklı beslenmeden, eğitim imkânlarından en önemlisi anne kucağından baba ocağından ve öz vatanından mahrum çocuklar. Hz. Peygamber'in Medine'de ilk inşa ettiği yerlerden birisi olan Ashabı Suffa'nın mukimlerinin bir kısmı ihtiyaçlarını karşılayamayan muhacir/mülteci gençler ve çocuklardır. Ashabı Suffa bu çocukları, sokaktan kurtarıp sıcak bir barınağa maddî ve manevî rızıkla beslenme imkânına kavuşturmuştur.⁸³ Günümüz dünyasında askeri harcamalar söz konusu olduğunda milyar dolarların hesabı yapılmazken, sayıları milyonları bulan, birçoğunun sebebi açlık olan çocuk ölümlerine engel olunamamaktadır. İnsanoğlu bilim ve teknolojiye dev adımlar atarken bu alanda yaya kalmaktadır. Buna neden olan zihniyetin sorgulanması daha iyi bir gelecek için yararlı olacaktır.⁸⁴

Bu noktada Müslümanların sorumluluğu daha büyüktür. Zira "*Büyüklerine saygılı küçüklerine şefkatli olmayan bizden değildir*"⁸⁵ sözü müslümanları muhatap almaktadır.

Sonuç

Çocuklar, şefkati öğrenmeleri için şefkat modellerini görebilmelidir. Bu modelleri rol model olarak benimseyebilmeleri yani özdeşlik kurabilmeleri için de kendilerine şefkatle muamele edilmelidir. Bu kapsamda Hz. Peygamber'in uygulamalarını tatbik etmek ve çocukların Hz. Peygamber'le birliktelik kurmalarını sağlamak bizleri bu sonuca götürecektir. Ayrıca bu bir zorunluluktur.

⁷⁷ Görmez, vd., *Hadislerle İslâm*, IV, 136.

⁷⁸ Ebû, Dâvûd, Talâk, 28, 29; "... مَنْ أَتَقَى مِنْ وَلَدِهِ لِيُفْضَحَهُ فِي الدُّنْيَا فَضَحَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُءُوسِ الْأَشْهَاءِ قِصَاصٌ بِقِصَاصٍ ... " Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VIII, 414.

⁷⁹ 17. İsrâ: 31; 6. EnÂm: 151; Buhârî, Edeb, 20; Müslim, İmân, 141.

⁸⁰ "... وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ ... " Buhârî, İmân, 11, Tevhîd, 31.

⁸¹ Müslim Hudud, 22, 24; Tirmîzî, Hudûd, 9; Ebû Dâvud, Hudûd 25; Nesâî, Cenâiz, 64.

⁸² Müslim, Cihâd ve's-Siyer, 3; Ebû Dâvîd, Cihâd 121; Tirmîzî, Siyer, 28.

⁸³ Mustafa Baktır, "Suffe", *DİA*, TDV. Yay., İstanbul, 2009, XLVII, 469; Akif Köten, "Asr-ı Saadette Suffa Ashabı", *Bütün Yönleriyle Asr-ı Sadette İslâm*, Beyan Yay., İstanbul 1994, IV, 385-388.

⁸⁴ Bilgili, 131.

⁸⁵ Ebû Dâvûd, Edeb, 58; Tirmîzî, Birr, 15.

Çocuklar anne babanın istediği şekilde tasarrufta bulunacağı mülkü değil, Allah'ın emanetidir. Büyüklerin görevi o emaneti; vatana, millete ve ümmete şefkatli bir fert olarak şefkatle yetiştirmektir.

Hz. Peygamber genelde bütün çocuklara, özelde kendi yakınlarına şefkatle davranmış onların başını okşamış, öpmüş koklamış, çocuklarla ilgilenmek adına namazı kısa tutmuş ve hutbesini yarıda kesmekten imtina etmemiştir.

Allah Rasûlü çocuklara selam vererek, hastalık hallerinde ziyaretlerine giderek, kendileri ile ilgili tasarruflarda görüşlerini alma teşebbüsünde bulunarak, hatırlarını sorarak, sırdaş edinerek, onlara saygın bir birey oldukları hissini yaşatmıştır.

Rasûlullâh, çocuklarla çocuklaşmış; seyirci olarak, bazen de bizzat akranlaşarak oyunlarına iştirak etmiştir.

Her hâl ve şartta çocukların hayat sürmelerinin yollarını aramış, savaş ortamında çocukların korunması için özel tembihlerde bulunmuş, barınmaya muhtaç çocuklarla yakından ilgilenmiş, Mekke toplumunun hor gördüğü kız çocuklarına ayrıca eğilmiş onları cennetin vesilesi olarak zikretmiş, toprağa gömülmeden alıp omuzlara yükseltmiş baştaçı etmiştir.

Kaynakça

Ahmed Muhammed b. Hanbel, *Müsnedü Ahmed b. Hanbel*, thk, Şuayb el-Arnaûdî, Âdil Mürşîd, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 195-1416.

Atıcı, İsa, "Hak Sahibi Bir Birey Olarak Çocuk", *Hz. Peygamber ve İnsan Yetiştirme Düzeni*, DİB Yay., Ankara 2015.

Aydın, Muhammed Şevki "Eğitimde Bir Motivasyon Olarak Merhamet", *Hz. Peygamber ve Merhamet Eğitimi Sempozyumu*, DİB Yay., Ankara 2011.

Bağlan, Feyza, Sayar, Kemal, *Koruyucu Psikoloji Çocuk Eğitiminde Duygusal Rehberlik*, Timaş Yay., İstanbul 2014.

Baktır, Mustafa, "Suffe", *DİA*, İstanbul 2009.

Bayraktar, Faruk, *İslâm Eğitiminde Öğretmen Öğrenci Münâsebetleri*, MİFAV., Yay., İstanbul 1983.

Bekiryazıcı, Eyüp, Aydın, İbrahim Hakkı, *İslâm Ahlâkı Esasları ve Felsefesi*, Yenda Yay., İstanbul 2011.

Bilgili, Fatih Menderes, *Çocuğun Din Eğitimi ve Karşılaşılan Güçlükler*, Beyan Yay., İstanbul 2005.

Buhârî, Muhammed b. İsmâil, *el-Câmiu'l-Müsnedü's-Sahîhu'l-Buhârî*, Çağrı Yay., İstanbul 1981.

Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as es-Sicistânî, *Sünenü Ebî Dâvûd*, thk. Muhammed Nasiruddin Elbânî, Dâr'u İbnü'l-Hazm, Beyrut 2005.

Görgün, Tahsin, Cafer, Sadık, Yaran, Aliye, Çınar, Enver, Uysal, *İslâm Ahlâk Esasları*, ANÜ, Yay., Eskişehir 2015.

Görmez, Mehmet Özafşar, Mehmet Emin, Ünal, İsmail Hakkı, Erul, Bünyamin, Martı, Huriye, Demir, Mahmut, *Hadislerle İslâm, Hadislerin Hadislerle Yorumu*, DİB Yay., Ankara 2014.

Hökelekli, Hayati, *İslâm Psikolojisi Yazıları*, Dem, Yay., İstanbul 2012.

Kandemir, Mehmet Yaşar, vd., *Riyâzü's-Salihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, Erkam Yay., İstanbul 2004.

Kılavuz, M. Akif, "Ergenlerde Özdeşleşme ve Din Eğitimi", *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2002.

Köse, Saffet, *Genetiği ile Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*, Mehir Vakıf Yay., Konya 2015.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin b. el- el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Nisâbüri, *Sahîhu Müslim*, thk., Halîl, Memûn Şeyhâ, Dâru'l-Marife, Lübnan 2005.

Nesâî, Ebû Abdîrrahman b. Şuayb, *Sünenü 'n-Nesâî*, thk., Çağrı Yay., İstanbul 1981.

Neysâbüri, Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh, *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, Dâru'l-Harameyn, yy., 1999.

Özsakarya, Mehmet, Yalçın, Melih vd., "Kadınlar Son Sözü Söyledi Bizim Bedenimiz Bizim Kararımız", *Makine Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Bülten*, Sayı: 273, İzmir 2012, 23.

Taberânî, Ebu'l-Kasım, Süleyman b. Ahmet b. Eyyûb, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, thk., Hamdî b. Abdî'l-Mecîd, es-Silefî, Mektebetü İbn Teymiyye, Kahire tsz.

Tarhan, Nevzat, *Duyguların Psikolojisi*, Timaş Yay., İstanbul 2013.

Tarhan, Nevzat, *Toplum Psikolojisi Sosyal Şizofreniden Toplumsal Empatiye*, Timaş Yay., İstanbul 2013.

Tirmîzî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ, *Sünenü 't-Tirmizî*, thk., Beşşâr b. Avvâd, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, Beyrut 1996.

UNİCEF, Çocuk Hakları Sözleşmesi, Erişim Tarihi: 17.08.2016, https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html